

Nr 264.

Af herrar **Persson** i Tallberg och **Hansson** i Bäck, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af §§ 4 och 5 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 m. m.

Kungl. Maj:t har i proposition nr 27 för Riksdagen framlagt förslag till vissa ändringar i förordningen om landsting m. m. De flesta af de föreslagna ändringarna anse vi vara så afsevärda förbättringar, att Kungl. Maj:ts förslag i stort sedt är förtjänt af Riksdagens bifall. Vissa detaljbestämmelser däri synas oss dock vara af sådan beskaffenhet, att de med nödvändighet påkalla en ändring. Så är särskildt förhållandet beträffande det föreslagna sättet till valhemlighetens betryggande. Det förefaller oss, som om Kungl. Maj:t i sin vällofliga sträfvan att skydda valhemligheten gått så långt, att valsäkerheten komme att riskeras.

Hur stor vikt man än vill tillmäta valhemligheten, lär dock icke mer än en mening råda därom, att valsäkerheten är ännu viktigare och bör ha företräde, om den ena af dessa ej fullt kan skyddas utan på be- kostnad af den andra.

Det torde numera af de flesta anses önskvärdt, att så många som möjligt af de därtill berättigade deltaga i landstingsmannavalen. Men skall ett mera allmänt deltagande kunna påräknas, måste valbestämmelserna vara sådana, att de icke möjliggöra vare sig af uppsåt eller misstag förfuskade valresultat. Kungl. Maj:ts förslag, att röstvärdet vid valet skall tecknas å kuvertet för att sedan vid sammanräkningen öfverföras på den i kuvertet inneslutna valedeln, synes oss emellertid lämna föga trygghet i detta afseende. Vi tro tvärtom, att, hur stor aktsamhet man än iakttog vid denna öfverföring af röstsiffrorna, misstag knappast kunde undvikas.

Villigt erkänna vi, att det är mycket lättare att kritisera och utdöma ett framlagdt förslag än att utfinna något bättre att sätta i stället.

Men då vi anse, att bland de förslag, som af föredragande departementschefen omnämnts, det af honom föreslagna är det minst tillfredsställande, tveka vi icke att påyrka utbyte mot något af de öfriga, om ock tvekan kan råda om hvilket af dem företräde bör gifvas åt.

Den mest rationella lösning af denna fråga vore ju att tillmäta hvarje röstberättigad endast *en* röst. Men då svenska folkets representanter ännu icke torde vara mogna för genomförande af en så långt gående reform, nödgas vi begränsa vårt ändringsförslag till att omfatta endast tekniska detaljer. Om vi därvid göra vårt val inom ramen af de förslag, som varit föremål för Kungl. Maj:ts pröfning, tro vi oss böra gifva företräde åt systemet med valkuvert, i hvilka en öppning utskurits, genom hvilken röstvärdet kan tecknas direkt å den i kuvertet inlagda valsedeln.

Vi tillåta oss ock erinra därom, att detta system förordades uti en af herr Karl Staaff m. fl. vid förra årets riksdag väckt motion.

Föredragande departementschefen har själf betecknat valet mellan det af honom föreslagna systemet och det vi förordade såsom varande ganska vanskligt. Vi hoppas därför, att departementschefen icke skall ha så mycket att erinra mot vårt förslag.

Vidare innefattar Kungl. Maj:ts föreliggande förslag sådan ändring i sättet för afgifvande af röster, att valmännen skulle äga att afgifva sina röster i den tur de anmälde sig hos ordföranden, hvadan röstningen sålunda icke skulle få ske efter upprop.

Af de yttranden, som rörande denna fråga afgifvits af myndigheter och korporationer, framgår visserligen, att flertalet förordat det af Kungl. Maj:t nu föreslagna sättet. Men härvid är dock att märka, att kommunalstämмоordförandena på landet icke blifvit hörda, och att det sålunda egentligen är stadssynpunkter, som varit vägledande för Kungl. Maj:t vid förslagens uppgörande.

Då vi emellertid anse, att både städernas och landskommunernas synpunkter och önskemål böra tillmätas lika stort beaktande, och vi veta, att åtminstone i de kommuner vi representera en allmän önskan råder, att röstning må ske efter upprop, synes oss billighet och rättvisa fordra, att författningen gifves sådan innebörd, att det må ankomma på vederbörande kommuner själfva att bestämna, i hvilken ordning de röstande få framträda och afgifva sina valsedlar. Af anförandet till statsrådsprotokollet framgår, att statsrådet haft sin uppmärksamhet riktad äfven på denna fråga. Efter det statsrådet erinrat om, hurusom i de infordrade yttrandena allmänt vitsordats olämpligheten af att rösterna aflämnas efter upprop enligt röstlängden, säger han: »Å andra sidan råder, enligt hvad jag

erfarit, flerstädes den uppfattning, att upprop af valmännen är till gagn för ordning och reda i förrättningen samt för att undvika ett besvärligt slående i röstlängden.»

Vi instämna till fullo häri. Detta »slående» i röstlängden skulle i de stora landskommunerna med tusentals valmän så fördröja valet, att mången skulle däraf afskräckas.

Det torde i detta sammanhang äligga oss att ange, huru det är anordnad och huru val efter upprop tillgår i de kommuner, vi representera, för att visa de praktiska fördelarna af detta tillvägagående.

Hvarje kommun är uppdelad i byar, hvars antal kan uppgå till ett femtiotal, och i hvarje by kan finnas ända till ett femtiotal gårdar och däröfver. Af gammalt är bestämdt, i hvilken ordning de respektive byarna skola rösta. Hvarje gård inom en by har sitt särskilda nummer, och å gården — eller numret — finnes en eller flera röstberättigade.

Efter denna ordning är röstlängden upprättad. Vid omröstning eller val sker upprop af den by, som är först i ordningen, och därpå de röstberättigades namn i nummerföljd. Härigenom undvikas allt tidsödande slående och letande i röstlängden, och omröstningen går med precision, ja nästan automatiskt. Röstberättigade inom de respektive byarna veta på förhand i hvilken ordning de skola infinna sig och kunna ganska väl beräkna, när de komma i tur att rösta, hvarigenom både väntan och trängsel i vallokalen undvikas. Hvilka fördelar detta medför, särskildt för de valmän, som ha milslånga vägar mellan hemmet och platsen för valet, torde endast den till fullo kunna uppskatta, som har personlig erfarenhet häraf.

Vid senast förrättade riksdagsmannaval visade det sig ock att vallagens bestämmelse, att röstande skulle afge sina röster i den tur de anmälde sig, var förenad med så stor olägenhet, att den ej fullt kunde följas.

På grund af hvad sålunda anförts få vi vördsamt hemställa,

att Riksdagen för sin del måtte besluta sådana ändringar i Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 4 och 5 i förordningen om landsting den 21 mars 1862, att § 5 må erhålla följande lydelse:

§ 5.

1. I valkrets å landet förrättas valet kommunvis vid kommunalstämma, som skall hållas å fjärde söndagen i mars månad eller, om påskdagen då infaller, å näst-

påföljande dag. Höra delar af samma kommun till olika valkretsar, väljer hvardera delen för sin valkrets.

Valet, som ej får äga rum under tider, då allmän gudstjänst hålles inom kommunen, skall fortgå minst två timmar före klockan 3 eftermiddagen och minst två timmar efter klockan 5 eftermiddagen. I kungörelsen om stämman skall tiden för valet noggrant angifvas.

Om rösträtt, dess utöfning och öfverlåtande på annan, om röstberäkning samt om röstlängdens granskning och anmärkning mot längden gäller hvad för kommunalstämma är stadgadt, dock att begränsning med hänsyn till kommunens hela röstetal ej skall vid röstberäkningen äga rum.

Ej må vid valet tal hållas eller tryckta eller skrifna upprop till de väljande tillåtas inom stämmolokalen.

Vid förrättningen, därvid kommunalstämmans ordförande biträdades af två af stämman utsedda personer, skola kuvert af ogenomskinligt papper, lika till storlek och beskaffenhet och midt på framsidan försedda med en rektangelformig utskärning af trettio millimeters bredd och femton millimeters höjd, tillhandahållas valmännen för det ändamål, hvarom här nedan förmäles. Innan valkuvert utlämnas, skall därå intryckas en stämpel, utvisande den kommun eller kommundel, för hvilken förrättningen äger rum. Omedelbart före röstningens början skall ordföranden visa de närvarande, att valurnan är tom.

Valmännen äga afgifva sina röster i den tur de anmäla sig hos ordföranden. Kommunalstämmans ordförande dock obetaget att bestämma, att röstningen skall ske efter upprop; och skall, om han bestämmer dylik ordning för röstningen, meddelande därom ske i kungörelsen om stämman.

Till hvarje valman utlämnas ett valkuvert för hans egen del och ett dylikt kuvert för (hvarje) annan röstberättigad, för hvilken han uppgifver sig vilja utöfva rösträtt.

I stämmolokalen skola till lämpligt antal finnas afskilda platser, afsedda att möjliggöra för enhvar att med valhemlighetens bevarande kunna inlägga sin val-

sedel i kuvertet. För sådant ändamål skola dessa platser vara inrättade med skärmar eller annat dylikt, dock så anordnad, att för såväl ordföranden som allmänheten är synligt, när en plats är upptagen; och åligger det ordföranden att vaka öfver att valmans förehavande, där ej må af någon kunna iakttagas.

Valmannen har att vid någon af omförmälda särskilda platser inlägga sin valsedel i kuvertet, hvarvid iakttages, att, om han tillika utöfvar rösträtt för annan, särskild valsedel och valkuvert användas för denne. Sedan valkuvert tillslutits, öfverlämnar valmannen utau dröjsmål personligen detsamma till ordföranden. Efter det ordföranden förvissat sig om, att den, för hvilken valkuvert aflämnas, är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad, och att i de fall, då valmannen uppgifver sig vilja utöfva rösträtt för annan, han är därtill behörig, äfvensom tillsett, att kuvertet är behörigen stämplat men eljest på utsidan omärkt, antecknar ordföranden å den i kuvertet inneslutna valsedeln den röstandes röstetal. Härefter nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan — — — — —

Domhafvanden skall vid offentlig, minst åtta dagar förut i valkretsens kyrkor och, där så lämpligen kan ske, i ortstidning kungjord förrättning sammanräkna de afgifna rösterna. Denna förrättning skall påbörjas inom tjugu dagar från valen.

Vid förrättningen biträdes domhafvanden af två,

2. I stad — — —. (Hela detta mom. lika med Kungl. Maj:ts förslag.)

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

Vi öfverlämna åt konstitutionsutskottet att vidtaga nödiga redaktionella ändringar, som kunna finnas erforderliga för vinnande af det åsyftade målet.

Stockholm den 14 februari 1912.

D. Persson i Tällberg.

Eskils Hans Hansson i Bäck.